

INNOVATIVE
WORLD

ISSN: 3030-3079

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

**SHARQ AKADEMIK VA KO'P TARMOQLI
TADQIQOTLAR JURNALI**

Scientific Journal

2026/6

www.innoworld.net
+998 33 5668868

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Volume 4, Issue 6
2026

Journal has been listed in different indexings

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

The official website of the journal:
www.innoworld.net

Uzbekistan-2026

AYOLLAR TADBIRKORLIGINING HUDUDIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI

Maksumova Umidaxon Sadikjanovna

Farg'ona davlat universiteti

Iqtisodiyot kafedrası f.f.f.d. (Phd) o'qituvchi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ayollar tadbirkorligining hududiy iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilinadi. O'zbekistonda xotin-qizlarning biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, ularning kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi ishtiroki hamda bu jarayonning hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga qo'shayotgan hissasi yoritiladi. Shuningdek, ayollar tadbirkorligining bandlikni oshirish, kambag'allikni qisqartirish va mahalliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishdagi o'zni ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: ayollar tadbirkorligi, hududiy rivojlanish, kichik biznes, xotin-qizlar, iqtisodiy o'sish, bandlik, kambag'allikni qisqartirish, O'zbekiston tajribasi, mahalliy iqtisodiyot, gender tenglik.

Bugungi kunda dunyo mamlakatlari iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichiga qadam qo'yar ekan, inson kapitalidan samarali foydalanish masalasi ustuvor vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Xususan, xotin-qizlarning iqtisodiy jarayonlardagi faolligini oshirish, ularni tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etish hamda biznes yuritish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish barqaror iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, ayollar tadbirkorligining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi, balki yangi ish o'rinlari yaratish, kambag'allikni qisqartirish, aholi farovonligini oshirish va hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga ham xizmat qiladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ayollarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish, iqtisodiy faolligini oshirish hamda tadbirkorlik tashabbuslarini rag'batlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, xotin-qizlarga imtiyozli kreditlar ajratish, kasb-hunarga o'qitish, biznes loyihalarni moliyalashtirish va zamonaviy tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan davlat dasturlari natijasida ayollar boshqarayotgan biznes subyektlari soni sezilarli darajada ortmoqda [1].

Hududiy rivojlanish nuqtai nazaridan qaralganda, ayollar tadbirkorligi iqtisodiy faollikning muhim manbalaridan biri hisoblanadi. Chunki ayollar tomonidan tashkil etilgan korxonalar va oilaviy bizneslar ko'pincha mahalliy resurslarga tayangan holda faoliyat yuritadi, aholini ish bilan ta'minlaydi va hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, qishloq hududlarida ayollar tadbirkorligining rivojlanishi mahalliy iqtisodiyotning

mustahkamlanishi hamda aholi turmush darajasining yaxshilanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ayollar tadbirkorligi deganda xotin-qizlarning mustaqil ravishda iqtisodiy faoliyat yuritishi, biznes subyektlarini tashkil etishi, boshqarishi va rivojlantirishi bilan bog'liq faoliyat tushuniladi. Zamonaviy iqtisodiyotda ayollar tadbirkorligi kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. U iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish, yangi mahsulot va xizmatlar yaratish hamda bozor munosabatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadbirkorlikning asosiy maqsadi foyda olish bo'lsa-da, ayollar biznesi ko'pincha ijtimoiy yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, ayollar boshqarayotgan korxonalar mahalliy hamjamiyat ehtiyojlarini qondirishga, aholining turmush darajasini yaxshilashga va ijtimoiy muammolarni hal etishga ko'proq e'tibor qaratadi. Shu sababli ayollar tadbirkorligi iqtisodiy va ijtimoiy samaradorlikning uyg'unlashgan shakli sifatida baholanadi.

Bugungi kunda ayollar nafaqat savdo va xizmat ko'rsatish sohalarida, balki ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi, innovatsion texnologiyalar, elektron tijorat va turizm kabi yo'nalishlarda ham faol ishtirok etmoqda. Bu esa iqtisodiyotning diversifikatsiyalashuvi va raqobatbardoshligining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Mamlakatimizda xotin-qizlarning iqtisodiy faolligini oshirishga qaratilgan davlat siyosati so'nggi yillarda yangi bosqichga ko'tarildi. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish maqsadida qator institutsional mexanizmlar va moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimlari joriy etildi. Jumladan, tijorat banklari orqali imtiyozli kreditlar ajratish, subsidiya va grantlar taqdim etish, biznes-reja ishlab chiqishda amaliy yordam ko'rsatish hamda tadbirkorlikka o'qitish dasturlarini tashkil etish yo'lga qo'yildi. Bundan tashqari, "Ayollar daftari" tizimi orqali ijtimoiy himoyaga muhtoj bo'lgan xotin-qizlarni aniqlash va ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish bo'yicha samarali mexanizm yaratildi.

Kasb-hunarga o'qitish markazlari va monomarkazlar faoliyati ham ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda. Ushbu markazlarda minglab ayollar tikuvchilik, pazandachilik, kompyuter texnologiyalari, dizayn, xizmat ko'rsatish va boshqa yo'nalishlar bo'yicha kasbiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lmoqda. Natijada ayollar tomonidan tashkil etilgan biznes subyektlarining soni ortib, ularning mamlakat iqtisodiyotidagi ulushi tobora kengayib bormoqda. Bu esa hududlar iqtisodiyotining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

1-Jadval

Ayollar tadbirkorligi va hududiy rivojlanish o'rtasidagi aloqa

Ko'rsatkichlar	Ayollar tadbirkorligining ta'siri	Hududiy rivojlanishga natijasi
Ish o'rinlari	Kichik biznes va oilaviy korxonalar ochilishi	Bandlik oshadi
Mahalliy ishlab chiqarish	Xomashyo asosida mahsulot ishlab chiqarish	Hudud iqtisodiy faolligi ortadi

Aholi daromadi	Ayollar biznesidan tushumlar	Turmush darajasi yaxshilanadi
Infratuzilma	Yangi xizmat va ishlab chiqarish obyektlari	Hudud rivojlanadi
Soliq tushumlari	Tadbirkorlikdan soliqlar ko'payadi	Mahalliy byudjet mustahkamlanadi
Ijtimoiy ta'sir	Ayollar iqtisodiy mustaqilligi	Gender tenglik kuchayadi
Innovatsiya	Yangi biznes yo'nalishlari	Iqtisodiyot diversifikatsiyasi

Ayollar tadbirkorligi O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida strategik ahamiyatga ega yo'nalishlardan biridir. U nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilaydi, balki jamiyatda ijtimoiy adolat, gender tengligi va farovonlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Shu sababli ayollar biznesini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi bo'lib qolishi zarur.

Hududiy rivojlanishning asosiy ko'rsatkichlaridan biri iqtisodiy faollik darajasi hisoblanadi. Ayollar tadbirkorligi esa mazkur ko'rsatkichning oshishiga bevosita ta'sir etuvchi omillardan biridir. Xotin-qizlar tomonidan tashkil etilgan korxonalar yangi ish o'rinlari yaratadi, mahalliy xomashyodan foydalanadi va hududlarda ishlab chiqarish hajmining ortishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikning rivojlanishi natijasida mahalliy aholi uchun daromad manbalari kengaymoqda. Bu esa ichki iste'mol bozorining rivojlanishi va hududiy iqtisodiy faollikning oshishiga olib keladi. Ayollar tomonidan tashkil etilgan tikuvchilik sexlari, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalari, hunarmandchilik markazlari va xizmat ko'rsatish obyektlari ko'plab fuqarolarni ish bilan ta'minlamoqda. Bundan tashqari, ayollar tadbirkorligi iqtisodiyotning diversifikatsiyalashuviga ham xizmat qiladi. Chunki ayollar tomonidan amalga oshirilayotgan biznes loyihalari turli tarmoqlarni qamrab oladi. Natijada hududlarning ma'lum bir sohaga qaramligi kamayib, iqtisodiy barqarorlik darajasi ortadi. Ayollar tadbirkorligi mahalliy byudjet daromadlarining oshishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Soliq tushumlarining ko'payishi hududlarda infratuzilma obyektlarini rivojlantirish, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish hamda aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini oshirish imkonini beradi [4].

Qishloq hududlarida ayollar tadbirkorligi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili sifatida namoyon bo'lmoqda. Aholining katta qismi qishloqlarda yashaydigan O'zbekiston sharoitida qishloq ayollarining iqtisodiy faolligini oshirish hududiy rivojlanish strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Qishloq ayollari dehqonchilik, bog'dorchilik, chorvachilik, parrandachilik, asalarichilik, issiqxona xo'jaligi va hunarmandchilik yo'nalishlarida samarali faoliyat yuritmoqda. Ushbu faoliyat turlari nafaqat oilaviy daromadni oshirmoqda, balki qishloq aholisining bandligini ta'minlashda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mahalliy resurslardan samarali foydalanishga asoslangan ayollar biznesi qishloq iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlamoqda. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, tayyor mahsulot ishlab chiqarish va ularni

bozorga yetkazib berish orqali qo'shimcha qiymat yaratish imkoniyatlari kengaymoqda. Shuningdek, milliy hunarmandchilik va an'anaviy san'at turlarini rivojlantirishda ayollarning o'zni alohida ahamiyatga ega. Kashtachilik, gilamdo'zlik, zardo'zlik, kulolchilik va boshqa hunarmandchilik yo'nalishlari orqali yaratilayotgan mahsulotlar nafaqat iqtisodiy daromad manbai, balki madaniy merosning saqlanishi va targ'ib qilinishiga ham xizmat qilmoqda. So'nggi yillarda qishloq turizmining rivojlanishi bilan bog'liq holda ayollar tadbirkorligi yangi bosqichga chiqib, mehmon uylari, agro turizm xizmatlari va milliy mahsulotlarni namoyish etish orqali hududlarning turistik salohiyatini oshirishga ham katta hissa qo'shmoqda.

Natijada, qishloq hududlarida ayollar tadbirkorligining kengayishi kompleks ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirga ega bo'lib, u bandlikni oshirish, daromadlarni ko'paytirish, migratsiyani kamaytirish hamda hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni qisqartirishga xizmat qilmoqda. Bu esa O'zbekistonning barqaror hududiy rivojlanish strategiyasida ayollar tadbirkorligining o'rnini yanada mustahkamlab bermoqda [6].

Xulosa qilib aytganda, ayollar tadbirkorligi zamonaviy iqtisodiyotda nafaqat iqtisodiy o'sish, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi muhim omil sifatida e'tirof etiladi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, xotin-qizlarning tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etilishi hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va aholi daromadlarini oshiradi.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, ayollar tomonidan tashkil etilgan kichik biznes subyektlari asosan mahalliy resurslarga asoslanadi va hududiy iqtisodiyotning ichki imkoniyatlarini ishga soladi. Bu esa hududlarning iqtisodiy mustaqilligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, ayollar tadbirkorligi kambag'allikni qisqartirish, oilaviy farovonlikni oshirish va inson kapitalini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, qishloq hududlarida ayollar biznesining kengayishi ijtimoiy faollik va bandlik darajasining oshishiga olib kelmoqda.

Umuman olganda, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar ayollar tadbirkorligining rivojlanishi uchun mustahkam institutsional asos yaratib bermoqda. Kelgusida bu yo'nalishdagi ishlarni yanada kengaytirish hududlar barqaror rivojlanishining muhim kafolati bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

1. Ayollar tadbirkorligi uchun ajratilayotgan imtiyozli kreditlar hajmini oshirish va garovsiz kredit mexanizmlarini kengaytirish.
2. Hududlarda biznes inkubatorlar va mentorlik markazlari sonini ko'paytirish.
3. Ayollar uchun raqamli iqtisodiyot va elektron tijorat bo'yicha maxsus o'quv dasturlarni joriy etish.
4. Qishloq hududlarida logistika va infratuzilmani yaxshilash orqali ayollar biznesi uchun qulay sharoit yaratish.

5. Ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha hududiy grant dasturlarini kengaytirish.
6. Xotin-qizlar biznesini xalqaro bozorga olib chiqish uchun eksportni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish.
7. "Ayollar daftari" tizimi samaradorligini oshirish va uni biznes loyihalar bilan integratsiya qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vahobov A.V., Xajibakiyev Sh.X. Mintaqaviy iqtisodiyot. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021.
2. Nurimbetov R.I. Xotin-qizlar tadbirkorligi va iqtisodiy rivojlanish. – Toshkent, 2023.
3. Karimov I.A. O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida. – Toshkent: O'zbekiston, 2019. – 280 b.
4. Vahobov A.V., Xajibakiyev Sh.X. Mintaqaviy iqtisodiyot. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021. – 360 b.
5. Abdullayeva Sh.Z. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyoti. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 295 b.
6. Nurimbetov R.I. Xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish mexanizmlari. – Toshkent, 2023. – 210 b.